

บทคัดย่อ

ชื่อภาคานิพนธ์ : ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงาน พยาบาลผู้ป่วยใน
 ชื่อผู้เขียน : นางสาวสุพัตรา ธรรมวงษ์
 ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม)
 ปี : 2544

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานของพยาบาลที่ปฏิบัติงานประจำตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลศูนย์ สด 1, 2 และ 4 โดยมีจุดมุ่งหมาย 5 ประการที่สำคัญ คือ 1) เพื่อศึกษาว่าพยาบาลตึกผู้ป่วยในที่มีสถานการณ์แวดล้อมในงานและครอบครัว แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานแตกต่างกันหรือไม่ และเป็นเพราะสาเหตุใด 2) เพื่อศึกษาว่า พยาบาลตึกผู้ป่วยในที่มีจิตลักษณะต่างกันจะมีพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงาน แตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด 3) เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์แวดล้อมร่วมกับจิตลักษณะเดิมของพยาบาลตึกผู้ป่วยใน จะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ของพยาบาลตึกผู้ป่วยในหรือไม่ เพราะเหตุใด 4) เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์แวดล้อม ร่วมกับจิตลักษณะเดิมของพยาบาลตึกผู้ป่วยในจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานของพยาบาล ตึกผู้ป่วยในหรือไม่ เพราะเหตุใด 5) เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์แวดล้อม จิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ ส่งผลร่วมกันต่อพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานของพยาบาล ตึกผู้ป่วยใน มากน้อยเพียงใด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ พยาบาลวิชาชีพจำนวน 330 คน จาก 6 โรงพยาบาล 3 เขต ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร นครปฐม อุดรธา อ่างทอง สระบุรี และลพบุรี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีความใกล้เคียงกัน ทั้งด้านสถานที่ตั้งประเภท และขนาดของโรงพยาบาล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามและแบบวัดประเมินรวมค่า ตัวแปรที่ศึกษามีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีค่านิยมจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Theory ของ Erikson, 1967 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541) และทฤษฎีกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein, 1980) และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งตัวแปรเป็น 5 ประเภทคือ 1)

(2)

ตัวแปรสถานการณ์ คือ ปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในหน่วยงานความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส การปรับตัวเข้ากับคู่สมรส และการรับรู้ภาระของคนต่อครอบครัว 2) ตัวแปรด้านจิตลักษณะเดิมมี 4 ตัว คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน การปฏิบัติทางศาสนา และพรหมวิหารสี่ 3) ตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์มี 3 ตัวคือ ความเชื่ออำนาจในคนในงาน ทศนคติที่ดีต่องาน และความเครียดในงาน 4) ตัวแปรพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนในงานพยาบาล แบ่งเป็น 2 ตัวคือ พฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลและพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วย 5) ลักษณะทางชีวสังคม คือ อายุ อายุราชการ ประสบการณ์ในงานปัจจุบัน และสถานภาพสมรส เป็นตัวแปรแบ่งกลุ่มย่อยในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง (Three – Way Analysis of Variance) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 6 ข้อ และมีสถิติชี้ร่องในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทั้งหมดนี้ ได้กระทำทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย ที่แบ่งโดยใช้ลักษณะทางชีวสังคมภูมิหลังของพยาบาล เพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนที่สุด

ผลการวิจัยที่สำคัญมี 2 ประการดังนี้

ประการแรก พยาบาลดึกผู้ป่วยใน ในกลุ่มที่มีอายุน้อย และกลุ่มที่ไม่มีคู่สมรส มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนในงานพยาบาลทั้ง 2 ด้านต่ำ ทั้งนี้ปรากฏว่า ทศนคติที่ดีต่องาน ปทัสถานสังคมฯ พรหมวิหารสี่ ความเครียดในงาน การปฏิบัติทางศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนและความเชื่ออำนาจในคนในงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ เป็นปัจจัยสาเหตุที่สำคัญ ของการที่พยาบาลทั้ง 2 กลุ่ม มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชน ทั้งสองด้านต่ำ

ประการที่สอง พบว่าปัจจัยด้านสถานการณ์จิตลักษณะเดิม เมื่อรวมกับจิตลักษณะตามสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลและพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วย ในพยาบาลกลุ่มรวม ได้ 56.2 เปอร์เซ็นต์ และ 51.0 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และสามารถทำนายพฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลได้สูงสุด 63.3 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มพยาบาลที่มีประสบการณ์ในงานมาก ส่วนพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วย ทำนายได้สูงสุด 60.0 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มพยาบาลที่มีประสบการณ์มากเช่นกัน

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ 2 ประการคือ

ประการแรก จากผลการวิจัยนี้พบว่าพยาบาลที่มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนในงาน (2 ด้าน) ต่ำ ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการพัฒนาดังนี้

(3)

1) ในกลุ่มพยาบาลมีอายุน้อย และกลุ่มไม่มีคู่สมรสที่มีพฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลต่ำ ควรได้รับการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่องานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การรับรู้ทัศนคติด้านสิทธิมนุษยชน

2) ในกลุ่มพยาบาลอายุน้อย ที่มีพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วยต่ำ ควรได้รับการพัฒนา ทัศนคติ ที่ดีต่องานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชน ความเชื่ออำนาจในคนในงาน และการการปฏิบัติทางศาสนา ส่วนในกลุ่มไม่มีคู่สมรสควรได้รับการพัฒนา ทัศนคติที่ดีต่องานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การรับรู้ทัศนคติด้านสิทธิมนุษยชน ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และพรหมวิหารสี่

ประการที่สอง สำหรับการส่งเสริมที่จะช่วยให้พยาบาล (กลุ่มอายุน้อย และไม่มีคู่สมรส) ได้มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนทั้งสองด้านสูงนั้น จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่สำคัญต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วนคือ ทัศนคติที่ดีต่องาน ของพยาบาล ซึ่งมีรากฐานมาจาก ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน การการปฏิบัติทางศาสนา พรหมวิหารสี่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส การรับรู้ทัศนคติสังคม ฯและความเครียด เป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญ

This study aims at examining the psychological, situational and social antecedents of moral work behavior in IPD nurses in general and center hospitals in five central provinces.

There were 5 research objectives. 1.) To find out whether work and family situations would be related to moral work behaviors of the IPD nurses and why. 2.) To examine the relationship between various psychological characteristics and moral work behavior. 3.) to find the antecedents of the nurses' psychological states from their work and family factors. And 4.) To find the antecedents of the nurses' psychological states from their moral work behavior of these nurses. 5.) To identify important predictors of the two aspects of moral work behavior of these nurses.

The sample consisted of 330 professional nurses from 6 hospitals which were comparable in location, type and size of the hospitals.

This correlation – comparative study assessed most variables by using summated ratings method six hypotheses were offered based on 3 different theories. namely 1.) Psychological theory of work and moral behavior, 2.) Psycho-social development theory and 3.) Theory of Reasoned Action. There were 5 groups of variables in this study. 1.) Five situational variables, i. e, social support at work, marital relation, marital adjustment, family responsibility, and human rights norm.

(5)

Four basic psychological variables, i. e, moral reasoning ability, future orientation and self-control, religious practice and four principles of virtuous existence. Three psychological states, namely, belief in internal locus of control at work, attitude towards work and stress at work two aspects of moral work behavior are ethical work behavior and patients' human rights adhering behavior of the nurses. 5.) Four bio-social and background variables, namely, age, work - length, present - work length and marital status were used as categorical variables.

Three – way Analysis of Variance and Multiple Regression Analysis were performed on the data for testing the 6 hypotheses in the total as well as the sub samples. There are 3 important groups of findings.

First, the IPD nurses who showed less moral work behavior in both aspects were young nurses (ages less than 32 years old) and single nurses. The variables which were related to the two aspects of moral work behavior of these two groups of nurses were attitude towards work, human rights norm, four virtuous existence, work stress, religious practice, future orientation and self control and belief in internal locus of control at work.

Second, all the 3 group of antecedent variables, namely, situational and two groups of psychological variables, together were found to account for 56.2 percents of the variation in work ethical behavior and 51.0 percents in patients' rights adhering behavior in the total sample. On the other hand, these variables could account for as high as 63.3 percents of ethical behavior and 60 percent of rights adhering behavior in nurses with more present -work- experience.

Practical applications of these research results are two folds

First, the two important target groups of nurses who need to receive some special training are as follows.

(6)

1.) In both young nurses (ages lower than 32 years old), and single nurses who were found to have lower ethical behavior should be trained on favorable attitudes towards work and on human rights norm.

2.) In young nurses, in order to increase their patients' rights adhering behavior, it is suggested to give the third additional training on belief in internal locus of control at work and the fourth training on religious practices, growth have been recommended above. On the other hand, the single nurses should receive the third additional training on future orientation and self-control, and the four virtues (kindness, mercy, etc.)

Finally, in order to induce more favorable attitude towards work in these two groups of nurses, it can be recommended that the following related factors should also be heightened namely, future orientation and self control, religions practices, four virtues marital relation, human rights norm and lowered their work stress.